SOKIGO
PART OF ADDNODE GROUP

Sokigo · oktober 2026

VA-vardagen 2026

Kortversion för beslutsfattare

Det här behöver du veta som beslutsfattare

VA-verksamheten har kunskapen men inte resurserna att hinna med det förebyggande arbetet. Det visar intervjuer med 98 kommunala VA-organisationer som genomfördes på uppdrag av Sokigo hösten 2026.

Vatten och avlopp är en av kommunens mest grundläggande tjänster och en av de största framtida investeringarna. Svenskt Vatten bedömer att omkring 37 miljarder kronor per år behöver investeras i VA-infrastrukturen fram till 2040. Den här kortversionen samlar det viktigaste för dig som beslutar om VA i nämnd, styrelse eller kommunledning.

Det viktigaste i korthet

Ekonomin är det största hindret. Åtta av tio tar upp ekonomin som ett hinder i arbetet. På frågan om den största utmaningen de närmaste åren nämner sju av tio ekonomin, förnyelsen av åldrande ledningar och anläggningar eller stora investeringsprojekt.

Kunskapen finns, resurserna räcker inte. De flesta har en förnyelseplan och känner sig trygga i sina beslut. Men mer än hälften pekar på brist på personal, kompetens eller tid.

Det akuta tränger undan det förebyggande. Sju av tio beskriver ett underhåll som bara delvis är planerat. En av tre låter läckor och driftstörningar styra vilka ledningar som förnyas.

Arbetet i fält bygger på människor. Sju av tio dokumenterar arbetet i fält helt eller delvis i efterhand, och mycket förs vidare muntligt. När erfarna medarbetare slutar riskerar kunskapen att försvinna.

Prioriteringen är det tydligaste utvecklingsområdet. Färre än en av tio beskriver en prioritering som bygger på samlad data och risk. Där finns mest att vinna när pengarna inte räcker till allt.

Besluten fattas politiskt. Fyra av tio tar upp politiska beslut och beslutsprocessen som ett hinder. Därför är samspelet mellan VA-verksamheten och politiken avgörande.

Vad står på spel?

Om investeringarna skjuts upp försvinner inte kostnaderna. Svenskt Vatten konstaterar att riskerna för läckage, bräddningar, vattenbrist och

kokningsrekommendationer i stället ökar. Närmare 70 procent av investeringsbehovet gäller att bevara och förnya det som redan finns.

Vår undersökning visar vardagen bakom siffrorna. Det handlar inte bara om pengar, utan om att ha personal, tid och arbetssätt för att genomföra investeringarna och prioritera rätt. Ett beslut om budget behöver därför följas av förutsättningar att använda den.

Vad betyder det för er?

Frågor att ställa till er VA-verksamhet

1. Vilka delar av ledningsnätet och anläggningarna har störst risk, och hur vet vi det?
2. Vad händer om en planerad investering skjuts upp ett eller flera år?
3. Hur stor del av underhållet är planerat, och vad behövs för att öka den andelen?
4. Finns kunskapen om våra anläggningar dokumenterad, eller sitter den hos enskilda medarbetare?
5. Har VA-verksamheten personal och arbetssätt för att genomföra de investeringar som planeras?
6. Vilka möjligheter finns till samverkan med andra kommuner?

Tre vägar framåt

- **Efterfråga underlag, inte bara budgetförslag.** Be om konsekvenser och risker, inte bara kostnader.
- **Ge långsiktiga förutsättningar.** Förnyelse kräver beslut som håller över flera år.
- **Se kompetensen som en investering.** Personal och kunskap är lika avgörande som rör och verk.

Om undersökningen

Telefonintervjuer hösten 2026 med VA-chefer, driftchefer och enhetschefer i 98 kommunala VA-organisationer, som tillsammans ansvarar för VA i 106 kommuner. Frågorna var öppna, och resultaten anger hur stor andel som själva tog upp något. Undersökningen är genomförd på uppdrag av Sokigo.

Hela rapporten *VA-vardagen 2026* finns på sokigo.com/va/va-vardagen. Uppgifterna om investeringsbehovet kommer från Svenskt Vattens rapport *Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp – en analys av investeringsbehov 2025–2040* (R2026-04, september 2026).